

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8 Kor.
Félévre	— — — — —	4
Negyedévre	— — — — —	2

— Hirdetések díjszabás szerint. —

Majláth Gusztáv Károly Gróf
Valóságos Belső Titkos Tanácsos.

Annuncio vobis gaudium magnum. — Nagy örömet hirdetünk az erdélyi bérces baza összes katolikus híveinek, de jó órában legyen mondvá, bizvást hisszük, minden becsületes erdélyi embernek is, bármily valláson, avagy nemzetiségen legyen.

Megyénk főpásztorát, székhelyi Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök urat, apostoli királyunk szept. 1-én kelt legfelső elhatározásával a valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki.

Ezt a kitüntetést eddig minden erdélyi püspök megkapta, s épen azért az erdélyi katolikus hívek már hosszú idő óta várták, hogy főpásztorunkat ezzel a hagyományos díszel kitüntessék. Nem akarjuk a magunk örömet zavarni azzal, hogy kutasuk, miért késett ez a dísz épen így

hosszú ideig, sem azzal, hogy miért kellett annak épen most elkövetkezni és miért nem alkalmasabb időben, mert meggyőződésünk szerint magára erre a díszes rangra sokkal nagyobb fény árad abból, hogy épen Majláth Gusztáv gróf erdélyi püspökre is kiterjesztették, mint fordítva. Nekünk azért kedves és drága ez a mostani alkalom, mert módot nyújt arra, hogy újból kifejezzük azt a mélyeséges szeretetet, amellyel lelkünk főpásztorához, hitünk apostolához ragaszkodunk.

Bizonyára nagy hála kél szívünkben agg királyunk atyai jósa-ágra iránt, hogy püspök urunkat ezzel a fényes kitüntetéssel megtisztelni kegyes volt: de ez a hála csak feltornyosuló hulláma a háláérzelem ana sodrának, amely évről-évre erősödő hullámveréssel gyűrűdik kedélyeinkben amiatt, hogy apostoli királyunk gondos szeretete Majláth Gusztáv gróf urat épen nekünk adta, épen az erdélyi püspöki székre ültette. Mert a király ezzel nemcsak ő előtte nyitotta meg az apostoli munka és érdemszerzés pályaterét: hanem nekünk sokfelől szorongatott és hitünkben sokfelől megpróbált és kísértések ellen

küzdő erdélyi katolikusoknak is élő bizonyosságot állított szemünk elé, hogy a próféták olaja még nem fogyott ki, hogy a megváltó Jézus Krisztus hitének üdvözítő ereje mint az élő vizek folyama, malsztos erővel áradozik az igaz hivatással megáldott főpásztor munkája nyomán.

Közel tíz éve már annak, hogy ez az élető apostoli munka e nagy kiterjedésű püspöki megyének minden részében a hitéletet oly örvendetesen felvirágoztatta, és az evangéliumi erkölcsöknek gyarodását annyira előmozdította, hogy ezen még a más hitűek is épültek, buzdultak és a főpásztor krisztusi munkálkodásának szemlélete nem is egyből kiváltotta a szinte önkénytelen vallomást: valóban ilyen püspökei csak a Krisztus igaz Anyaszentegyházának vannak és lehetnek.

Főpásztorunkhoz való ragaszkodásunknak és az ő felmagasztaltatása fölött való örömünknek oka tehát az, hogy azért szeretjük Őt, mert Krisztusban és Krisztusért ő is azt szereti rajtunk, ami bennünk legértékesebb, t. i. halhatatlan lel-

T Á R C A.

Káldi György.

Irta: Révai Sándor dr.
(Folytatás.)

Káldi fellépése valóban a Dávidot feddő Náthánt juttatja eszünkbe.

Az egész környezet remegett már Káldi életéért, a fejedelem azonban nem neheztelt meg a szókimondó férfúra. Bethlent mélyen megindította az erős meggyőződés szava és az emberi tekintetektől meg nem rettenő bátorság; nemcsak hogy nem bántotta Káldit, hanem inkább fényesen megvendégelte s a biblia könyomtatására 1000 tallért adott neki.

Káldi legtöbb életrajzírója: az Elogia defunctorum S. J., Katona, Czwitinger, Horányi, Kazy, Stoeger, Tanner, Alegambe és Szinyei csak 100 tallérról szól, mit Káldi Bethlentől in „subsidiium typographiae,” a typographia felvirágoztatására kapott. Egyedül Dobronoky beszél 1000 tallérról, melyet Káldi azért kapott, hogy bibliafordítását könyomathassa. Podhradszky a Káldival egykorú Dobronoky jezsuita állítását a legnagyobbabbnak. Valószínű is, hogy Káldi csakugyan a bibliafordítás kiadására kapta a pénz

a fejedelemtől és ezt nem is zárja ki a többi életrajzíró kifejezése: „in subsidiium typographiae.” Mivel azonban a nagy többség csak 100 tallérról tud, az ember könnyen tollhíjának véli a Dobronokytól jelzett összeget.

Közben a Bethlen gyors előrehaladása miatt szörnyen megrögtent bécsi udvar Pázmány és Thurzó Imre közvetítésével újra békét ajánlott a fejedelemnek. Bethlen szintén hajlandó volt fegyverszünet megkötésére részint a török gyanús magartása, részint a hadak németországi diadalai miatt. A Nagyszombatban ülésező rendek is valamennyien békés szellemben nyilatkoztak. A nádor el is utazott a fejedelem gödingi táborába s itt, utasításai ellenére, 10 hónapra fegyverszünetet kötött. Ezt azonban a király nem erősítette meg, mert ő a nádnak csak hat heti fegyverszünet megkötésére adott engedélyt. Miután a király értesíté Thurzó nádort, hogy ő legfeljebb csak két hónapi időre enged fegyverszünetet, a fejedelem a „diplomata rendes közegei mellett másnemű közbenjárókat is használt.”¹⁾ Néhány jezsuitát, köztük Káldi Györgyöt, küldött Bécsbe, hogy ezek a kormányférfiakat a fejedelem őszinte szándékairól meggyőzzék. Főleg Káldi exponálta ekkor magát Bethlenért; nagyon dicsérte ekkor a feje-

delem szeretetreméltóságát és meggyőződéssel, de siker nélkül hirdette, hogy az udvar bizhatik benne.²⁾

Bécsből csakhamar visszatértek a jezsuiták, nem sok eredménnyel. Káldit azonban a fejedelem újra felküldte. Ezt bizonyítja bécsi követehez, Kamuthy Farkashoz írt. 1624. évi március hó 26-án kelt levele, melyben így szól:

„Pater Káldi uram is járjon közbe a béke érdekében s a királynak intimálja, hogy ne igyekezék ő felsége így engemet abalienálni cum tantis exacerbationibus, hanem inkább tegyen magáéva, bizony sokat használna, mely etiam absque coniugio³⁾ meglehet, csak akarja; ne kényszerítsen ő felsége extrema quoque tentare . . . Vegye, vegye szolgálatunkat inkább ő felsége, én az Istenre obtestálok, és ne ügyekezék tisztességtől megfosztani, bizony szolgálok, meglátja, de ha így tractál ő felsége, az mint elkezdette, jobb az tisztességes halál az gyalázatos életnél, kéntelen vagyok olyat próbálni, melyet eddig soha elmémben sem becsátottam.”³⁾

Hogy milyen eredménye volt Káldi megbízatásának, azt nem tudhatjuk. Jó ideig nem is

1 Szilágyi: A magyar nemzet tört. VI. 364. l.

2 Bethlen házassági terveire vonatkozik.

3 Tört. tár. 1889. évf. 115. l.

künkét, s mert ő ennek javáért a szeretetnek semmiféle áldozatától sem fél.

Rangja szerint kegyelmes urunknak fogjuk szólítani ezután: de valamire erdélyi katolikus szív dobog, ott mindenhol kiárad a hála érzete annak tudatából, hogy habár kegyelmes urunk csak most lett is, kegyelmes atyánk attól a pillanattól fogva, amelyben az apostoli kézfeltétel által eljegyeztetett az erdélyi kath. egyház összes hívő lelkeivel.

Atyánk az, akinek apostoli szeretettől tündöklő nevét most a király kegyelme egy egész nemzet színe előtt ragvogtatja: lelki fiainak törhetlen hűségű ragaszkodása legyen az az erős oszlop, amelynek csúcsán e név fénye túlragyogja az emberi balhít és szenvedelem elhomályosító fellegét, fényes bizonyságául Istennek a próféta által való ígretének, hogy a kik sokakat oktatnak az igazságra, azok neve mint a csillagfény ragyogni fog az idők örökkévalóságában!

A pap és a politika.

Indokolható-e egy papnak politikai semlegessége? Egyházjogunk szerint vannak az egyháznak az állammal közös ügyei és tárgyai, melyeknek igazgatásához, kormányzásához és fenntartásához, tekintve azoknak lelki és anyagi oldalait, épen olyan döntő hozzájárulása van jogilag az egyiknek, mint a másiknak. E közös ügyek és tárgyak kezelésénél nagyon sokszor, sőt mióta Magyarország többé nem katolikus állam, a legtöbbször nemcsak elvi, hanem érdekbeli és létjogi összeütközések is fordultak és fordulnak is elő. A közelmúlt elég világosan beszél.

Ott van a házasság, vagy az egyházi birtokok egész serege, legyen az akár az egyhá-

ziak, akár az állam közegei szabad kezelése alatt. A házasság mint szentség még a legnagyobb erőszak folytán sem csuszhatik ki soha teljesen az egyház kezéből. Az egyházi vagyon nem örök életű ugyan, mert ideiglenes jószág, de az alsóbb és magasabb egyházi méltóságokban levő egyének független és szabad cselekvéséhez és működéséhez feltétlenül szükséges. Világosítsa fel és támogassa nyílt kijelentésemet Franciaország. Ilyen és ehhez hasonló minőségű dolgok, nemcsak hogy nem tanácsolják, de kötelezővé teszik egy kötelesség tudó papra a politizálást.

Az ideiglenes és változó közös ügyek és tárgyak, melyek egyik féllel az állam, másikkal pedig az egyház testébe vagy életébe illeszkednek be, a rajtok fölött való intézkedéseknél legalább is ad hoc szükségszerűen javasolják az egyházi személyekre nézve a politika kultiválását. De mivel a politikában nemcsak az ideiglenes, de az örökké tartó communis res-ek tárgyalása, elintézése vagy ezután csak politikai esélből való megbolygatása nagyon ritkán látható előre, legtanácsosabb mindenkor az egyház érdekeinek megóvása és előbbrevitele végett politikai készségben lenni. Mi mást jelentsen ez, mint azt, hogy az egyházi személyek tudással, tapasztalatukkal és tekintélyükkel előkészítsék a talajt arra nézve, hogy alkalom adtán megbízható emberekre ruhazzák a legszentebb köz és közös ügyek rendezését és irányítását. Ezt pedig lehetetlen elérni politika nélkül.

A társadalmi kérdések egész tömege vár megoldásra. Mindenki láthatja, hogy kétféle irányú a törekvés, mely a megoldásra törekszik. Egyik irányzat a vallás segítségével és annak valamint a nemzeti összetartozandóságnak keretein belül, másik a vallás nélkül és azon kívül, sőt annak az ellenére az igazi sovinizmus félrelökésével kozmopolita módon akarja a célmegvalósítását. E társadalmi kérdések pedig valamennyien oly természetűek, — pl. a munkáskérdés az ő százféle ága-bogával, hogy csakis politikával lehet megoldani. Már most, hogy ha e kérdések megoldásánál visszavonulnak az egyháziak, akkor győz az ördögi irányzat, meg-

valósítatik a felvett program, de egyháznak végtelen nagy kárára, — Isten nélkül. Ezért kell, még pedig feltétlenül kell, hogy minden egyházi személy legyen igazi és működő keresztény, szocialista és hazafi, e hármat pedig egy nagy egyházfőnk így fejezte ki: „minden pap legyen politikus,” természetesen a körülmények szabják meg, hogy hol, hogyan, és mi módon.

Menjünk tovább. Egy pap nemcsak az egyházé, de hazájáé is, tehát a pap legyen pap, de hazafi is. Ebbeli hivatásukat remekül töltötték be azok, kiknek nevét a történelem örök időkre meg is örökítette. Csak az elsők közül is az elsőbbséget említem, Mohács vértanúját Tomorit, a haza önállóságáért küzdő Fratert és a kuruc Eszterházi. Az első papság pedig híven követte mindenkor ezeket és a hozzájuk hasonló számtalan egyházfőket.

Egy pap híveinek pásztora, tudásánál fogva vezére és útmutatója, de nemcsak a vallásiakban és erkölcsiökben, hanem egyéb szellemiekben is. Kévször van a papon kívül tekintélyesebb és képzetesebb ember, ha van is, valjukk meg az igazat, ezeknek nagy része politikailag aligha egyezik meg a mi felfogásunkkal, — természetesen tekintve a részleteket. Már most mi itt a tenni való? Ezeket ismeretség, barátság és szorgalom útján szerzett alapos politikai tudással megnyerni. Okos és eredményes politikát másképp alig ha lehet csinálni, mert a hány fő annyi vélemény, a fők között pedig megoszlik a hátvéd, a nyalábból széthullott veszők pedig könnyen szétöröszölhetők.

Vagy a pap pietisztikus állásával nem fér össze a politika és az agitáció? Én nem akarom és nem is akarom az utcasarki vagy a piaci politizálást ajánlani. Minden pap elég komoly, vagy legalább is annak kellene lennie, hogy komolyan beszéljen a politikáról s komolyan is fogják fel azt, a mit mond.

Pál Dénes.

találkozunk vele a politikai terén. Az országos ügyek helyett az 1624. év derekán ismét a tanüggyel kezd foglalkozni. Ekkor ugyanis őt Pázmány Péter bizalma a nagyszombati új intézetnek, a nemes ifjak intézetének igazgatásával tünteti ki.

Pázmány, mint leveleiben írja,¹⁾ meggyőződött arról, hogy valamint az elvetett mag az aratásnak, úgy az ifjuság helyes nevelése a katolikus vallás és az erkölcsiesség megszilárdításának feltétele. Aggódo lelekkel keresett tehát már régóta módokat, miképeszközölhesse, hogy a nemes ifjak, főleg a szegényebb sorsúak, valóságban és tudományban neveltesse; s midőn majd érett korra jutnak, a haza támaszaivá és diszeivé váljanak. Régesrégí óhajátása volt a nagy Pázmánynak a nemes ifjak intézetének felállítás, miután annak fenntartására a visszaszerezett primási pisetum-jövedelemből évenként 5000 magyar forintot áldozhatott. Ebbe az intézetbe a magyar szent korona területén született, nemes sarjából származó ifjakat vettek fel, akik belépésük alkalmával az a kötelezettséget vállalták magukra, hogy mint az intézet növendékei Isten félelmében élnek és szorgalmasan tanulnak, midőn pedig majdan kilépnek az életbe, hazájuknak és nemzetüknek hű szívvel szolgálnak.

Pázmány ezt az új intézetet a katolikus vallás jövőjére nézve rendkívül fontosnak tar-

totta. Az a körülmény, hogy eme új alkotása élére Káldi Györgyöt helyezte, fényesen bizonyítja, hogy mennyire becsülte az óriási szellemű főpap, az egyszerű, tudós jezsuita atyát.

Káldi böles atyai tapintatosságával 1629. évi június hó 22-ig kormányozta ezt az intézetet. Közben azonban, 1626-ban, II. Ferdinánd követel megfordult újra Bethlen Gábor udvarában. Ekkor, mint a Jézus társasága történetírója megjegyezte, a fejedelem igen szives vendégszeretettel fogadta Káldit, aki azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy engedje meg a jezsuiták betelepítését Erdélybe. Bethlen tejesítette Káldi kérését és megengedte, hogy a jezsuiták régi házaikat (Monostor, Kolozsvár, Gyulafehérvár) újra benépesítsék, sőt arra is adott engedelmet, hogy Káldi rendtársai számára Karánsebesen is alandó szállást szerezzen. „Ubi pax (a. 1626.) coaluit . . . P. Georgium Káldium hominem sibi notum (B.) laetus vidit, comiterque excepit: neque solum rogatu ipsius restituit Societati ius domicilii pristinum in Transsilvania; verum etiam potestatem ipsi fecit constituendi novam ac stabilem sedem Karánsebesii.“²⁾

De meg másrészt is nevezetes Káldi életében az 1826. év. Ekkor jelent meg ugyanis bibliafordítása.

Fordítását, mint a kézirat bizonyítja, 1605-ben, október hó 11-én kezdette meg és pedig az újszövetségi könyvekkel. Nyilván azért fordí-

totta ezeket le először, mert a papoknak ezekre volt legnagyobb szükségük. Az ószövetségi könyveket csak 1605. évi december hó 10-én kezdte meg. Az egész fordítás, mint a kézirat végén lévő jegyzet mutatja, 1607. március 25-én már készen volt.

Rosty Kálmán kétségbe vonta, hogy Káldi olyan zavart körülmények s örökös bolyongások között, mint a minőkben 1605-től 1607-ig élt, ilyen hatalmas munkát végezhetett volna.¹⁾ Ballagi Mór is csak úgy hajandó elfogadni az említett adatok által meghatározott időt, ha Káldi más, már meglévő fordítások alapján dolgozott.²⁾ Ám tegyük fel, hogy a rendkívüli szorgalmas Káldinak sikerült ilyen rövid idő alatt is és olyan zaklatott viszonyok közepette a roppant munka. De annál tovább tartott a fordítás javítása.

Ha az egyetemi könyvtárban őrzött kéziratot összehasonlítjuk a nyomtatott bibliaiszöveggel, tapasztaljuk, hogy nem egy helyen tetemes és lényeges eltérés van a két szöveg közt; úgy annyira, hogy igazat kell adnunk Ballagi Mór-nak, aki azt állítja, hogy a kinyomatott szöveg egészen más fordításnak mondható.

Ezen óriási eltérések megfajtására nagyon alkalmas Rosty Kálmán tetszetős véleménye, mely szerint a Káldi-fele szöveg javításában a Szántó-féle fordítás szolgált volna alapul és útmutatásul.

1 Rosty: Magy. Könyvszemle, 1881. évf. 229—230 l.
2 Ballagi: Nyelvtud. Közl. III. 44.

Az egyházmegyei misszióegyesület közgyűlése.

Az „erdélyegyházmegyei papok misszióegyesülete“ szeptember hó 1-én, a szentgyakorlatok bevégzése után, a papneveldében, az első előadóteremben, d. e. 10—12-ig tartotta meg közgyűlését, melyet Püspök Urunk Ó nagyméltósága is magas megjelenésével kegyeskedett megfizetni.

A közgyűlésen Ő nmltóságán kívül jelen voltak: Zomora Dániel kanonok-plebános, a misszióegyesület elnöke, Szabó György alesperes-plebános, a m. e. alelnöke, Vezér László dr. tanulmányi felügyelő, a m. e. pénztárnoka és jegyzője, Imets F. Jákó apát-kanonok, Kovács Lajos kanonok, Gidófalvy Gergely prépost-plebános, Karácson Márton apát-plebános, Ávedik Lukács, Balázs Ferenc, Balázs András, Csiky János főesperes-plebánosok, Balázs Endre dr. papnev. rektor, Baráczy Albert, Miklós Albert, Tamás David alesperes-plebánosok, Butyka Sándor szentszéki tanácsos, plebános, Bálint Gergely, Buday János, Gál Miklós, Husek Gyula, László János, Lőrincz Ferenc, Magdó Mihály, Máthé József, Meisel József, Müller János, Oláh Antal, Orbán Ferenc, Orbán János, Pál Kálmán, Panajoth Ferenc, Pap Tamás, Sántha János, Sólyom Géza, Szenkovits Albert, Todor József, Tözsér László, plebánosok, Rass Károly főgimn. tanár, Hoboth Árpád József, Pál Dénes, Péntes László káplánok, Kun László szerpap, Fr. Sándor Vitalis szt. Ferenc r. alszerpap, Fr. Trefán Timotheus szt. Ferenc r. szerpap.

1. Elnök testveri szeretettel üdvözlő misszióegyesület tagjait, kik a hitélet, buzgóság, a katolikus szellem ébresztésére, növekedésére, oly áldásos befolyást gyakorló misszióegyesület ügyeinek kölcsönös megbeszélésére ily szép számban jelentek meg.

Nem haszonnélküli — ugymond — az a munka, mellyel a lelkipásztorok terén működő testvéreket a misszióegyesület tagjai szent missziók tartásával segítik.

Nem kis fontosságú ügy napjainkban a misszióegyesületek szervezése. Igazolja fontos-

ságát az az örvendetes mozgalom is, mely egyházi lapjainkat újabban oly gyakran foglalkoztatja s melynek határozott célja a népmissziók tartásának szélesebb és szélesebb körbe való kiterjesztése.

Csak a napokban olvashattuk Váradi L. Árpád dr. c. püspök úrnak a „Hava Közlöny“ utolsó számában megjelent s külön lenyomatban is kiadott időszerű s nagy jelentőségű cikket, melynek hatása alatt Temesvárt is megalakult 60 taggal a misszióegyesület.

Négy éves misszióegyesületünk buzgó tagjait lelkesítse továbbra is a szent missziók rendkívüli fontossága. Tettünk ugyan rövid idő alatt is valamit, de korántsem annyit, hogy most azal teljesen megelégedhetnénk, mert még 153 anyaegyház nem részesült a szent missziók áldásában.

Lelkesítsen továbbá minket az a rendkívüli kitüntetés is, melyben egyesületünket Püspök Urunk Ó nmltsgának e szent ügy iránt mindenkor tanusított atyai jósága és gondos figyelme folytán Szentséges Atyánk, X-ik Pius pápa részéni kegyeskedett ez év január hó 12-én.

Szentséges Atyánk ugyanis, nemesak apostoli áldását küldötte egyesületünkre, hanem azal a kiváltsággal is kegyeskedett kitüntetni, hogy az „erdélyegyházmegyei papok misszióegyesületének“ tagjai mindazon bücsukat engedélyezhetik, mellyel a lázáristák missziók alkalmával a missziókeresztet, emléktárgyakat megáldani szokták. Szentséges Atyánknak e magas kitüntetéséért, apostoli kegyeért, akkor mondunk méltó köszönetet, ha imádkozunk áldásos életéért.

Együttal elnök kegyes Főpásztor Urunknak atyai jóságáért, figyelméért az egyesület legmélyebb halálját tolmácsolja. Továbbá öszinte köszönetét fejezi ki a fűdő Lázárta és Jézustársasági, nemkülömben a szent ferencendi atyáknak azon jóságukért, hogy a missziók megtartásában nemesak segítettek az egyesületnek, hanem példaképpel is szolgáltak a későbbi missziók tartására. A gyűlést az Úr Jézus nevében megnyitja.

2. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása után Máthé József hácsi plebános a felfor-

gatók üzelmeiről szólva, kik előreláthatólag a mi szegény jó hiveinket is hálójukba akarják majd keríteni, a következő pontokban foglalt indítványát ajánlja a misszióegyesületnek elfogadásra:

1. Csiksomlyón, hol annyi ezer hívő szokott pünkösdi ünnepén összejönni, legyen megelőzőleg papi lelkigyakorlat s így a papok számához mérten, legyen három csoportban a gyónatás (Barátok, Szent Péter és Gymn.) E népes összejövetelen árultassanak kath. népiratkok (összszak szét röpiratokat.)

2. Legyen az esperes kerületekben a kölcsönös megbeszélésre egy-egy papi kaszinó.

3. Állitassék fel az egyházvédő egyesület (összszekötöttésben állhatna a Pázmány-egyesület védőirodájával.)

4. Kepemegváltás a nagyméltóságú püspöki kar segítségével, mert ez a lelkészkedő papságnak legegőbb sebe s mely a pap és hivei között fennálló békének a leggyakoribb felbontója.

Püspök Úr Ó nmltsága elismerőleg nyilatkozik az indítványról, mert sok fontos eszme van felvetve benne. A papi lelkigyakorlatot sajnos, nem lehet akkor tartani, mert a papság épen akkor van az évvégi vizsgákkal elfoglalva. A legközelebbi esperes-kerületi gyűléseken az érdekelte szomszéd vármegyékben megbeszélés tárgyává tehetik; az eredményt jegyzőkönyvileg terjeszték fel.

3. Elnök határozatilag jelenti ki, hogy a misszióegyesület felszólítja az illető esp. kerületeket a kölcsönös megbeszélésre. Egyben felkéri az előadót, hogy a további eljárás könnyebbé tételére, indítványát írásban adja be a m. e. elnökségének.

4. Elnök felhívására és ajánlatára, a misszióegyesület Péntes László helybeli káplánt jegyzőnek választja meg.

5. Elnök a rövid multu, de mégis szép eredményt mutató egyesület jelentését olvassa fel, mely szerint összesen 80 misszió tartottat 76 hitközségben, melyből a Lázárta atyák tartottak 40 hitközségben 40 missziót, a Jézustársasági atyák 18 hitközségben 22 missziót, a társulati tagok 18 hitközségben 18 missziót. Ebből a 18 misszióból 10-et vegyesen a szentferencendi atyákkal tartottak, 8-at pedig külön. Ezekon kívül még egy buzgó tag a Lázárta atyákkal 4 misszióban vett részt.

A misszióegyesület megalakulása óta, az alakulógyűlést is beleszámítva tartott 3 közgyűlést: egyet Csiksomlyón 1901. jul. 19-én, ketőt 1902. aug. 29. és 1903. aug. 23. Gyulafehérvárt, azonkívül két választmányi gyűlést, egyiket Kolozsvárt 1901. okt. 24., másikat Gyulafehérvárt 1905. aug. 28-án.

Az eljenzéssel fogadott beszámoló után elnök kéri a tagokat, sziveskedjenek a kiküldést elvállalni, mert sokszor zavarólag hat az idő betartására a visszautasítás, s különben is egy és ugyanazon tagokat nem lehet mindig küldeni. A plebánosok, kiknél a missziók vannak, a missziók alkalmával tartott beszédek tárgyát feltüntetelő jelentés egyikét tegyék a plebániai levéltárba, a másikat sziveskedjenek a kolozsvári határozat értelmében az elnökségnek beküldeni, hogy misszió megismétlése alkalmával tájékozást adhasson a kiküldendő tagoknak.

6. Többszöri hozzászólás után, határozatképpen kimondott, hogy a koronagyűlések alkalmával az illető esperesek igyekezzenek odaadni, hogy kerületeikből minél többen jelentkezzenek a fontos munkát teljesítő misszióegyesület tagjaul.

7. A misszióegyesület keretébe vágó indit-

Szántó István (P. Stephanus Arator), a Jézus társasága egyik kitűnő erdélyi tagja ugyanis, mint Káldi Oktató Intéze 7. lapjában említi, „sok esztendőig nagy munkával fáradozott a Bibliának Magyar nyelvre-való fordításában.“ Azonban Káldi, midőn fordítását megkezdette, mit sem tudott Szántóknak ugyanilyen irányú működéséről. Nem lehetetlen azonban, sőt inkább nagyon valószínű, hogy midőn a száműzetésben élő Szántó 1612-ben Olmützben elhunyt, írásai, köztük az öszvétéségi könyvek s az újszövetségi egy részének magyar fordítása is a szintén a számkivetés keserű kenyerén rágódó Káldi György kezére jutottak, aki aztán a saját műve átdolgozásában felhasználta és értékesítette azokat; már annyival is inkább, mert Szántó nem eszupán a Vulgata alapján dolgozott, mint Káldi, hanem az eredeti héber és görög szöveget is használta, meg a régi szent atyák magyarizáltait is.

Azonban az sem lehetetlen, hogy nem maga Káldi, hanem a kirendelt bírálók dolgozták át Káldi fordítását a Szántó-féle szöveg alapján. Káldi maga mondja fordításáról Oktató Intézésben: „nem-is alítottam, hogy valaha kinyomtatassam: mindazáltal az előttem-járóknak hagyásából, és azoknak, a' kikhez illet, engedelméből, egy-néhány tudós embernek kezébe adtam, hogy által-olvasván, ha mi fogatkozást találnának benne, helyére hoznák.“

Ezek közül a tudós emberek közül azon-

ban csak egyet ismerünk, Forró Györgyöt, korának egyik legkiválóbb szónokát.

Bizonyára nem a bírálókon mult, hogy a fordítás nem jelenhetett meg 1626. előtt. Inkább hihető, hogy a szükséges költségek hiánya gátolta meg a biblia hamaros megjelenését. Végre azonban a költségeket is öszszeszerelte Káldi.

Említettük volt, hogy Bethlen Gábor is szép öszszeggel támogatta Káldit bibliája kiadásában. De osztozkodott vele a kiadás értelmében a pozsonyi királyi kamara is, amely, mint a galgöci harmincadhoz intézett, 1625. évi november hó 13-án kelt utalványlevele bizonyítja, 100 magyar forintot adott Káldi fordításának kinyomtatására.¹⁾ Természetes, hogy az áldozatkészségben nem maradhatott hátra Pázmány Péter sem, aki minden jövedelmét úgyszólván a katolikus egyház felvirágoztatását célzó vállalatok és intézetek alapítására és segélyezésére fordította. Káldi mondja róla: „A' Bibliának, a' mellyet én a' Régi Deák bötüből Magyarra fordítottam, kinyomtatását nem csak keze-írásával meg-engedte és javallotta, hanem, hogy hamarabb végebe menne, az igaz Hítnék őltalmára és gyarapodására, bőv költséggel is segítette.“²⁾

1 Tud. Tár. 1838. Ért. III. 307. l.

2 A vasárnapi beszédekhez irt ajánló levél, VI.

(Vége köv.)

ványokat tettek: Karácsony Márton, Szabó György, Meisel József.

Végezetül elnök halás köszönetét fejezi ki ismételtlen Püspök Urunk önműltsgának a gyűlésen való részvételéért s kéri, kegyeskedjék főpásztori áldását adni a jelenlévőkre. Ezután a szép számban egybegyűltek Püspök Úr és az egyesület buzgó elnökeinek életésével távoztak.

A szent ügy iránti érdeklődésüknek bizonyosságul többen tagsági díjukat befizettek, új tagok jelentkeztek pedig: Imets F. Jákó, Gidófalvy Gergely, Tamás Dávid, Miklós Albert, Hussek Gyula, Hoboth Árpád József.

H I R E K.

— **Ő Exellentiaja**, kegyelmes főpásztor urunk köriratban közölte papságával s a tanintézetekkel, hogy v. b. t. tanácsossá neveztetett ki s egyúttal minden üdvözlés mellőzését rendelvén el, papjait és híveit arra kérte: imádkozzanak érte, nehogy rangban emelkedvén, kiessék Isten kegyelméből s hogy megtarthassa a jó emberek becsülését. Talán nem tévedünk, ha kifejezzük azt a hitünket, hogy talán épen a Gondviselés rendelése volt, hogy csak most készülhetett el az a valóban fejedelmi bőkezűsége valló fényes új fehér ornátus, amely az Immaculata jubileuma alkalmára volt ugyan szánva, de a melyet a fehérvári székesegyház mindenha mint főpásztor kitüntetésének drága emlékét is kegyelettel fog megőrizni.

— **Veni Sancte.** Az erd. r. k. státusnak majdnem mindenik gimnáziuma Kisasszony napján a Boldogságos Szűz e magasztos ünnepet szokta az iskolai évet ünnepélyesen, a Szentlélek segítségével hívásával megnyitani. Gyulafehérvárt az ünnepi szent misét Püspök urunk ő excellenciája tartotta fényes segédlettel. Ugyancsak a kegyelmes úr tartotta az ünnepi szónoklatot is, melyben a hívőket, de főleg a tanuló ifjúságot a Szűz Anya iránti tiszteletről buzdította. Majd beszéde végén kérte az ifjúságot, hogy az őt ért magas kitüntetés alkalmából mondjon le minden külső tisztelgésről, hanem inkább imádkozzék az ő lelkéért, hogy magas méltósága mellett se feledkezék meg egy pillanatra se magasztos feladatáról.

Az ünnepi istentisztelet után, az ifjúság a gimnáziumba vonult, hol Pál Antal igazgató megnyitotta beszéde után, meghallgatta az iskolai szabályzatokat. Az iskolai évnek ilyen hivatalos megnyitása után a tanártestület igazgatójánál tisztelgett, kit Zlamál Á. melegen üdvözölt a tanártestület nevében. Isten áldása legyen ez új iskolai éven!

— **Jubileum.** Egy szép és magasztos ünneplésnek voltak tanúi a marosportusi róm. kath. hívek. Folyó hó 9-én tartotta e községnek érdemében megőszült s mindenki által becsült lelkésze 50 éves áldozópapi jubeliumát. Csendesen visszavonultan élt e nemes pap. Adja az ég Ura, hogy áldásos munkája gyümölcsét soká élvezhesse.

— **Prímicia.** Kun László, a gyulafehérvári főgimnáziumnak volt derék növendéke, aki a teológiát a bécsi Pázmaneumban végezte, s kit fiatal kora miatt csak pápai engedéllyel szentelhetett fel püspök urunk önműltsgára, f. hó 3-án tartotta első szent miséjét Marosújvárt. Manuduktora Magdó Mihály helybeli plebános volt. A szent misénél Zlamál Ágost, Csiky Miklós fő-

gimn. tanárok, Forster János, Sólyom Géza gelencei plebános és Petri József segítettek. Mise előtt a plebánián gyülekeztek a jó ismerősök, barátok és rokonok s egyházi zászlók alatt kísérték az új áldozópapot a díszes menet a templomba. Evangélium után Petri József leüldetes beszédben szólott az ifjú levitához, feljuttatván előtte a kath. pap magasztos hivatását, rámutatott a nehéz kötelemre, melyek reá künnek az életben egyházi, társadalmi téren várakoznak. Midőn beszédeben az özvegyen maradt édes anyja érdemeit érintette, hogy önfeláldozó fáradtsággal követett el mindent egyetlen fiának jámborságban, vallásosságban való fölnevelésére s most mégis le kell mondiaa róla, mert fia immáron nem az övé többé — bizon szem nem maradt szárazon. — A beszéd, illetőleg a mise után a templomot zsúfolásig megtöltött közönség minden egyes tagja vágyódással sietett az oltár elé, hogy az új misés áldását fogadhassa.

Mise után a meghívott vendégek — mintegy ötvenen — özv. Kun Andrásnénak, az ifjú pap édes anyjának dúsan terített asztala mellé ültek örömlakomára, mely kedélyes hangulatban, több szép toszttal fűszerezve az estély órákig tartott. Maga az ünnepelt megható szavakkal, a hála, a szeretet bensőségével emelte poharát Erdély nagy főpásztorára, az ő legkegyelmesebb Atyjára.

Mi a magunk részéről kívánjuk, hogy az életbe lépő ifjú pap a hozzáfűzött reményeket valóra váltsa s így egyházmegyénknek majdan egyik legkiválóbb, legderékasabb munkása lehessen.

Ad multos annos!

— **A kézdívasárhelyi főgimnázium új épülete.** A kézdívasárhelyi r. kath. főgimnázium új épületének építését az erdélyi róm. kath. státus igazgató tanácsa az aug. 31-én tartott versenytárgyaláson Vusipszky testvérek, brassói építési vállalkozóknak adta ki 246,000 korona 73 fillér vállalati összegért. Az építéshez azonnal hozzá kell fogni s a jövő évi aug. 20-ikáig teljesen befejezve aznap átadni kötelesek a vállalkozók, akik már a munkálatok megkezdése végett Kézdívasárhelyre is érkeztek. Az új épület tudvalevőleg a minorita konvent telkére a finevelővel szembe fog fölépülni.

— **Szocialista kudarc Nagyenyeden.** Folyó hó 3-án d. u. 3 órakor a szocialdemokraták népgyűlést hirdetett Nagyenyeden az általános s titkos választói jog követelése mellett, de a népgyűlés óriási kudarcra végződött. A népgyűlés Zsombory Sándor városi főkapitány felügyelete mellett pontban 3 órakor kezdődött. Ahogy fellépett az első szónok Klein, rögtön nagy paradiesom zápor vette körül, ki szóhoz sem jutva kénytelen volt elvtársaival együtt távozni. Mire a pódiumot feldöntötték, piszkos röpirataikat pedig nyilvánosan a piacon elégették. Még ez sem volt elég az erősen hazafias és függetlenségi érzelmű polgároknak, kik nem törődve a csendőrökkel és rendőrökkel, körülvették a hirdető vezéreket és jól elpáholták őket — intéssel, — hogy a jövőben elmenjen kedvük hasonló gyűlések hirdetésétől és megtartásától.

— **Az alkoholelles kongresszus.** A szeptember folyamán Budapesten tartandó nemzetközi alkoholelles kongresszus rendezésében részt vesz a Katholikus Egyesületek Országos Szövetsége is. A tartandó katolikus ülések előrajzát most bocsátja közre a szövetség.

I. Szervezeti ülés. Szeptember 13-án délután 4 órakor a Szent-István-Társulat dísztermében.

Elnök: Dr. Fischer Colbrie Agost fsz. püspök.

Előadók: 1. Nieszlovszky prépost (Ple-

schén Posen): Az egyház és alkoholelles mozgalom (Stellung der Kirche und Alkoholbewegung.)

2. Dürr Bernát (Krumbach-Voralberg): Alkoholelles mozgalom a papnöveldékben (Die Nothwendigkeit des Abstinenzbewegung in Priesterseminarien).

3. Lenard Lipót (Feldes-Krajna). Az alkoholelles mozgalom gyakorlati oldala. (Die praktische Seite der Alkoholbewegung.)

4. Szentiványi Károly (Budapest). A lelképásztor fegyverei az alkohol ellen.

5. Koslik Ottó (Wien). A keresztiszövetség és abstinen papok szövetsége.

6. Dr. Giesswein Sándor (Budapest). Az egyházi szervezkedés körvonala.

NB. Ha a tárgyak kívánják, elnök az ülés folytatását 14-ikére kitűzheti.

II. Alkoholelles katolikus estély. Szeptember 13-án este fél 8 órakor a Katholikus Kör dísztermében (IV., Molnar-u. 11.)

Előadások: 1. Kapitza János (Tischan.) Die Alkoholbewegung.

2. Geöcze Sarolta (Budapest.) Alkohol és a családi élet.

3. Dr. Csillag Gyula (Budapest.) Alkohol és nevelés.

4. Dr. Vragassy Vilmos (Prasitz.) Zur Alkoholfrage.

5. Orel Antal (Wien.) Intelligenz und Alkoholismus.

Az estély jellegének megfelelő étkezés, illetőleg szórakozás, zene, ének, szavaltat és felszólalások.

III. Alkoholelles katolikus népgyűlés. Szeptember 14-én este fél 8 órakor a városligeti Iparcsarnokban.

Elnök: dr. Zlinszky János o. k. szöve. alelnöke.

Előadók: 1. Dr. Schmöderich B. (Vestfalia). Alkohol und Kraft.

2. Haller István (Budapest). Alkohol és kenyér.

3. Orel Antal (Wien). Alkohol und Socialfrage.

4. Szentiványi Károly (Budapest). Alkohol és haladás.

NB. Az estélyre és népgyűlésre ingyenes jegyekkel lehet belépni, melyeket a K. Körök, k. legényegylet, k. munkás-egyletek titkárságánál vagy magánál az orsz. szövetségénél (VIII., Szentkirályi-u. 28.) lehet beszerezni.

Az ülőhelyek egy koronával az ülések színhelyén válthatók meg. A megnevezett előadások egy-egy negyedóránál tovább nem tartanak. A felszólalók, ha az elnök által felhivatnak, az adott időhöz szigorúan alkalmazkodnak.

A tanítósg a kath. sajtó szolgálatában.*

A tanító hivatása és feladata az iskolában nem merül ki. Ő nemcsak az iskolában vezeti és tanítja a kisdedeket, hanem foglalkozik az ismétlők oktatásával és a felnőttek irányításával is. Ő valóságos missziót végez a községben, felvilágosítván, oktatván, irányítván és buzdítván a híveket mindazon feladatoknál, melyek a nép művelésére, annak erkölcsi és anyagi jólétének védelmére és elősegítésére irányulnak. Az ilyen tanító méltón, a szó teljes értelmében nevezhetjük néptanítónak.

Valamint a ker. igazság abban áll, hogy kerüljük a rosszat és cselekedjünk jót: úgy a néptanító feladata is a néppel szemben e két irányban érvényesül: óvni azt a visszaélésektől és segíteni a jóban. Óvni a népámitót, a rossz példák, a lukszus nemei, a henyelés, az alkoholizmus, főleg pedig a keresztényellenes, állibe-

* Előadott az erd. r. k. tanítóegyletek szövetségének Csiksomlyón július 11-én tartott közgyűlésén.

rális és elzsidósodott sajtótermékek ellen; ellenben felvilágosítani és támogatni őt saját érdekeink szolgálatában, a tisztas munkásságban: az okserű gazdálkodás különböző ágaiban, a házi ipar szorgalmas művelésében, a ker. egyesületek és szövetségek ügye előmozdításában, különösen pedig a kath. sajtó és kath. népies irodalom pártolásában. Alapszabályaink 2. §-a d) pontja értelmében is, mely szerint „Szövetségünk egyik célja a kath. irodalom támogatása”, a kath. sajtó és kath. népies irodalom pártolására szándékozom Önök becses figyelmét jelenleg felhívni.

A sajtó nagy hatalom, melynek hatását már a nép fia és leánya is — miután olvasni megtanították — ellenállhatatlanul érzi. Ma alig van család, melyben az imakönyvön és naptáron kívül egyéb sajtóterméket is ne olvasnának, kivált szerencsétlen magyar hazánkban, a szabad sajtó korlátlan szabadsága mellett, csak amúgy özönlik és árad a nyomtatványok temérdek árama, sokkal több kárára, mint hasznára a népnek. Hasonló jelenség ez a patakok és folyók kiöntéseihöz, melyek több partot szaggatnak és több kavicsos áradmánnal öntik el a termő talajt, mint a mennyi hasznos üledékkel termékenyítik azt.

A magyar sajtó, melynek termékeivel az olvasó közönség oly mohón táplálkozik, ma nagyobb részben zsidó kézben van és szabadkőműves befolyás alatt áll. Rombolása mérhetetlen mindazon intézmények és nézetek ellen, melyek eddig celszerűeknek és igazaknak, tiszteletre méltóknak és hasznosaknak találtak. Szegény hazánkban a felvilágosodás és modern haladás csásb és fénylő cége és zászlaja alatt a féktelen sajtó igen sokat tett, a mi a kath. egyháznak, államalkotó és fenntartó szt. vallásunknak, a magyar ember ös jellemének, a magyar közeletnek, a magyar közgazdaságnak, a magyarság anyagi jólétének és gyarapodásának, a régi magyar társadalmi erkölcsöknek és így a haza közérdekeinek, biztosítékainak és jóvendőjének is kiszámíthatlan károkat okozott és ma is okoz.

Phiziologiai és lélektani tény, hogy a táplálék nemcsak a vérbe szűrődik fel, melegéül fogva szabályozólag vagy módosítólag hat a vérmérsékletre, a temperamentumra; hanem a vérmérséklet által befolyást gyakorol az szellemi életre is. m.: a gondolkodásra, az érzelmi és kedélyi életre, az akarat elhatározására és jellemre. Innen van csak külső jelenségeiben is a különbség például egy jól táplált egyén és egy vegetarianus, egy katona és egy földművelő, egy mészáros és szabó, egy nyugodt és indulatos kedélyű, egy kötelességtudó és könnyelmű ember, egy konzervatív és szabadelvéű politikus, egy rendszerető és felforgató polgár, — vagy még mit említsék? egy komoly hivatásos néptanító és egy népámitó temperamentuma és karaktere között.

Az irodalom és sajtó-termékek is táplálékok, a szellem megannyi táplálékai, melyek föltétlenül befolyásolják még az önállóbb gondolkodást, a szilárdabb jellemeket is. Azért meg kell a lapokat, az olvasmányokat választani!

Ezen alapon magyarítható sokaknál azon jelenség és eloszthatlan elfogultság, hogy megszokott kedvenc lapjokkal az u. n. leibzurnákkal, mint vérékké átment szellemi táplálékkal, nem tudnak szakítani; sőt éppen ezek irányítják gondolkodásukat, beszéd- és cselekvésmódjukat.

Ezen hatás alól műveltebb lelkek sem igen tudják magukat függetlenné tenni; természetes,

hogy annál kevésbé teheti azt a nép fia, kit sorsa valamely méltóság tartalma lappal, vagy nyomtatvánnyal boldogít.

Nem volna ugyanis baj, ha a nép kezébe juttatott ezen sajtó-termékeket a keresztény világ-nézet és igazi magyar nemzeti szellem sugallaná! De miután a magyar sajtó nagy része egy új pogány nézetnek, az anyagelvűségnek és önérdéknek szegődött a szolgálatába: tehát csak megbízható, hiterköcsös irányú kath. lapokat és olvasmányokat lehet és kell pártolnunk; ilyeneket lehet és szabad a népnek kezébe juttatnunk. Öröködnünk kell, hogy tiszta és nem műbor töltések a poharunkba és egészséges eledel tétessék — pénzünkért — asztalunkra!

Egészen alaptalan az a szokásos kifogás, hogy az ellenfél elveit és fegyvereit is ismerni kellvén, annak sajtótermékeit is olvasnunk kell.

Ez egészen fölösleges; mert amit e tekintetben tudnunk célszerűnek látszik, azt megtalálják kath. lapjainkban is, megtaláljuk pedig úgy, hogy az ne ártson, sterilizálva és a szükséges kommentárral kísérve.

„Fáj nekem — mondja szeret. Főpásztorunk gr. Majláth G. K. úr önméltósága 1903. dec. 22-én kiadott körlevelében, melyben a kath. sajtó támogatását és termékeit ajánlja, — hogy akárhányszor, kath. családnál. sőt még papi házakban is az Anyaszentegyházzal szemben ellenséges vagy teljesen közömbös szintelen lapokat és folyóiratokat találtak.“

Az egyház- és kereszténységellenes sajtó rombolásainak szemlátomása bizta az üdvözült bölc. XIII. Leó pápát azon utasításra, hogy „a gonosz sajtó szétaradó termékeivel az igazság sajtójának nyomtatványait kell szembeállítani = (Scriptis scripta opponenda santo.)

Ennek módját jelenleg uralkodó szentséges atyánk X. Pius pápa a keresztény akció tárgyában 1904. márc. 15. kiadott „Motuproprio“-ban többek közt úgy írja elő, hogy „a kath. írók mindazokban, a mik a vallásnak és egyháznak a polgári társadalom javára célzó működését illetik, teljes meggyőződéssel és elhatározással alá vannak rendelve, — valamint a hívek is összesen és egyenként a püspököknek és római pápának. — Ezerint a kath. írók mindazon irataikat, melyek a hit és erkölcs tanára vonatkoznak, kötelesek a püspök birálatának alávetni; sőt ennek jóváhagyása nélkül oly könyveket sem adhatnak ki, melyek csupán művészetekről és természetudományokról tárgyalnak.“

Már régebb belátták az ellenséges sajtó részéről fenyegető veszélyt a kath. írók és papság a Szent István-társulaton és nemes működésén kívül megalapították a dicső Pázmányról nevezett irodalmi egyesületet is; de — esodálatosan sajnálatos dolog, hogy a kellő pártolás és illő számú olvasó közönség hozzájuk méltatlan arányban viszonylik.

Azonban kedvezőbb jelek is mutatkoznak. A „Magyar Állam“ egyik közelebbi (jun. 18.) számában olvasom, hogy az egr. egyházmegyei papságból mintegy 20-an, kik 20—30 év óta munkálkodnak az Úr szőlőjében, dolgoznak a kath. irodalomban és a közelet egyéb ágazataiban és a népnevelés érdekében, f. évi június 15-én Miskolcon tartott összejövetelük alkalmával elhatározták többek közt a kath. sajtó anyagi és szellemi pártolását és terjesztését. („Vajha ez a szellem mint pünkösdi tűz áthatná mindazokat — teszi hozzá a Magyar Állam szerkesztője, — akik a kath. ügyért tenni hivatottak.“)

„A Kath. sajtó támogatása — mint az idézett lap igazán mondja — ma már e r-

kölcsösi és nemzeti kötelesség. Nagy gyűléseken, legközelebb a sz. István-Társulat nagy ülésén Veszprém püspöke apostoli buzdalommal hangoztatta a kath. sajtó iránt tartozó kötelességeket: Legfőbb ideje — írja, — hogy a szép szavak tetté váljanak, s a kath. sajtó terjesztésében a kath. faktorok — s ezek között legelső sorban a kath. néptanítósg minden lehető elkövessenek, hogy út nyissanak előtte az olvasókörökbe, a családokhoz, a szívekhez. Csak így diadalmaskodhatik a megismert, a világot nemesítő, a megmentő kath. igazság.“

„Pártoljuk a ker. sajtót! — mondá dr. Hornig Károly báró, Veszprém tudós püspöke a sz. István-Társulat legutóbbi nagygyűlésén. — Bizon úgy kell tennünk, — kommentálja a felhívó szót egyik-másik kath. organum, — hogy a magy. kath. sajtót megvédelmezzük a zsidó liberális korrupció és keresztény-ellenes anyagelvű irányú közörlés veszélyétől, mely úgy a politika, mint az egész társadalmi élet terét elárasztván: a ker. sajtó támogatásával és terjesztésével emelhetnénk ellene védő gátakat.“

A kath. sajtó elsőrangú tényező a keresztény szociális kérdés megoldásában. „Segítsük, támogassuk minden erőnkkel — mondá a napokban a veszprémi ker. szociális kuznos dr. Mihályfi Ákos, a tudós cistercita, — támogatassuk minden erőnkkel mindazon intézményeket, melyek a nép erkölcsi fölemelését és gazdasági megerősítését célozzák. Ilyen egyesületek és intézmények a népkörök, az ifjúsági és jótékonyági egyletek; ilyen a kath. sajtó pártolása. (Uj Lap, Igaz Szó, Néppárt.) A Szent-István-Társulat, melybe iratkozzunk be pártoló tagoknak.“

A kath. sajtó támogatása és terjesztése iránt való kötelességünkre vonatkozólag, hogy csekély felszólalásomnak nyomatékot és kellő tekintélyt kölcsönöznek, még csak gondos és kegyes főpásztorunk figyelemzetésére, ajánlataira és utasításaira akarom a t. közgyűlés figyelmét felhívni.

Gr. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök, kegyes főpásztorunk 1902. december 28-ról kelt körlevelében az „Uj Lap“ című katolikus szellemű napilapot pártolás és tömeges terjesztés céljából legmelegebben ajánlja.

Gondos és szeretett Főpásztorunk a következőkben is felemelte szavát a kath. sajtó támogatása ügyében.

„Egyetleneg alkalmat sem mulasztottam el — írja 1903. dec. 22-én kiadott körlevelében, — hogy ezen életbevágó kötelesség teljesítésére úgy papjaimat, mint híveimet ne figyelmeztessem.“ „Ha valaki teljesen képtelennek érezné magát arra, hogy a szent célra áldozatot hozzon: tárja fel előttem helyzetét.“ Azután ajánlja: a Magyar Államot, Alkotmányt, Uj Lapot, a Közművelődés, Erdélyi Oltáregyesületi Lap heti folyóiratokat, végül az Egyházi Közlönyt.

1904. január 8-án kiadott körlevelében írja: Az „Uj Lap“, melyet már megindulása idejében volt alkalmam ajánlani, egy évet meghaladó pályafutása alatt várakozásunknak annyira megfelelt, feladatát oly derekasan oldotta meg, hogy fennmaradása, sőt még szélesebb körben való elterjedése minden jóakarató embernek óhajtsa. Ezután ajánlja az Uj Lapot hirdetések céljára is.

Erdélyi püspök urunk ö méltósága 1904. márc. 22. kelt körlevelében ajánlja a Sz. István-társulati pártoló tagságot évi 2 korona tagsági díj mellett, minek fejében a tagok 4 drb. kiadványhoz juthatnak 40 inyi terjedelemben. A Társulat célja — úgymond — ezen ujítással az, hogy jó szellemű, hasz-

nos és szórakoztató olvasmányokhoz juttassa a népet." Épen azért fölkeri a pap-ságot (én pedig itten a papság segédtsérait a tanítóságot.) hogy a hívek körében minél több tagot gyűjteni iparkodjanak, hogy így a jó sajtó az istentelen lapokkal és ponyva-irodalommal szemben felvehesse a versenyt és ellensúlyozhassa ezeknek romboló hatását."

E jó ügyet a Főpásztor 1904. jun. 10-ről ismételtén ajánlja.

Ezek után bátor vagyok tisztelettel indítványozni:

Mondja ki a tekintetes szövetségi közgyűlés, hogy:

1. A kath. sajtó támogatása és terjesztése ügyében akcióba lép és tagjait erre erkölesileg kötelezi.

Nevezetesen pedig:

2. Kimondja, hogy személyenként pártoló tagjává lesz évi 2 kor. tagsági díj mellett a sz. István-Társulatnak, s ezen tagságot az egyes tanító-egyesületekben társaiknál is érvénybe törekszik juttatni, oly módon, hogy ne csak a tanítók legyenek tagokká, hanem községek intelligensebb és módosabb családjait is tagokká törekedjenek megnyerni.

3. A tanító-szövetség tagjai lelkeszeik segítségével és kikért közreműködése mellett védekezni fognak az ellen, hogy az ellenséges, a keresztény-ellenes sajtó ne férközhessen a jóhiszemű néphez, s amennyiben már ott volna: tovább ne pártoltassék; hanem helyett karolják föl a krajcáros „Új Lapot”, vagy — amint egyik-másik hívőnek — módjában van — a Püspök által ajánlott egyik nagyobb lapot és egyéb kath. műveket.

S ha más megbízható vállalkozó nem akadna: elvállalják az „Új Lap” tömeges közvetítését is.

4. Ahol népkönyvtárak vannak, — melyek ez indítvány életbeletétele mellett nem is lesznek oly nélkülözhetlenek, — azoknak választékát a sz. István-Társulat könyvelárústi intézete által kiadott jegyzék szemelölt tartása mellett ellenőrzik, a munkák használhatósága vagy mellőzése iránt a népek alkalmi felvilágosítással szolgálnak.

5. Az őszi hónapok folytán figyelmeztetik a népet, hogy várják be a Sz. István-Társulat által kiadni szokott naptárt és csak ezt vagy más tisztán kath. kiadású és tartalmu naptárt vásároljanak be.

6. Védik a népet az irodalmi és művészeti kiadványoknak úta z ó mindenféle ügynökök becsapásai ellen, — még ha azok „Dicsértesek”-kel köszönnének is be.

Imets F. Jákó.

CSARNOK.

A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába.

(Folytatás.)*

(8.)

Maga a tér Róma hét dombjának egyikétől a Capitolinustól vette nevét. A néprege azt tartja, hogy ezen tér helyén építette Romulus első lakását. A rajongó szeretet az első király iránt, nagy nevet akart kölcsönözni a kiválasztott térnek, hogy sok évszázadon át hirdesse a régi idők drága emlékét. Nagyszerű épületeket emelt kimagasló pontjain, az északi oldalon a hadi vitézséget és ellenállást jelképező ókori vár, a hozzáépített Juno Moneta templommal vált ki. A pogány istennő templona

ezt a különös jelzöt a senatusnak közeli pénzező hivatalától kapta. Déli irányban az istenek atyjának, a villámszóró Jupiternek hatalmas szentélye nevezett a magasba. Romulus hatodik utódja, az utolsó király, Tarquinius Superbus alatt készült és a köztársaság első évében Kr. e. 509. lett ünnepélyesen megnyitva.

Több éven át a tanácskozások alkalmával a városatyák is ezen a téren gyűltek össze, innen említik egyesek a tért „novum palatiumnak.” Remek kivitelű szobrok, márványba vésett trofeumok szép arányban vannak itt képviselve. A dioskurok szobra Castor és Pollux, az elváhalatlan két jó testvér alakjával, már az első körültekintésnél felkeltik érdeklődésünket. Castor az ügyes lödömöt, Pollux, a híres öklívívó, Jupiter és Léda istenektől származtak. A római nép nagy tisztelettel vette őket körül, fehér báránnyokat áldozott és templomokat épített hódoló érzelmeik kifejezésére. Nevük még a legújabb időkben is előfordul. Midőn Castor a kettős csillagzat alatt Pollux oldalán meg lett sebesítve és meghalt, ettől kezdve az állatok harmadik csillaga: az ikek. Antik művészetre valló alakban tűnnek elő, amint két száguldó paripát könnyed kézmozdulattal hajtanak.

Nagy Konstantin és fiának szobra. Márk Aurél császár lovaszobra szintén művészi erő és öntodatot sugároznak ki. Az utóbbi Michelangelo alkotása. Széles, párkányokkal diszített talpazatát egy márványdarabból készítette a nagy mester.

A római szobrászoknak sajátos felfogását gyorsan feltaláljuk e szoborművön is. A görög vésők munkáinak tanulmányozását árulja el ugyan a római szobrászat, de azért az eszme megvalósítása közt feltűnő a különbség. A görög vésők az ideálok megérzékítésére törekedtek, költői gondolatokat vittek be munkáikba, míg a rómaiak többnyire a köznapi életből merítették a tárgyat és a reális felfogás terjesztését tűzték ki célul. Az egyszerű irány követése, váratlan eredménnyel lepte meg a művészvilágot. Jellemzőképességben elérték azt a piederstált, aminőt az ideálisok nem tudtak felmutatni. Megjelentett szereplőik oly élettelenek és hűek, hogy ezek külsejét ép úgy ismerjük, mint a velük egykorú emberek.

Márk Aurél lovas képmása a jellemzésnek ily felülmulhatlan erjét mutatja be. Nemesek az arc vonásait, kifejezéseit, hanem még a test mozdulataiból visszatükröző lelki tulajdonokat is úgy tárja a szemelő elé, hogy az ábrázolt alak lelki világába is bepillanthat.

A Capitolium merdek déli lejtőjét hosszabb kölánc, a tarpeji szikla félkör alakban övezi. Elnevezése egy történelmi nőhöz, Tarpejához fűződik. Romulus a szabinokkal való harcban őt bizta meg a római fellegvár őrzetével. Tarpejának igen megtetszett a szabin férfiak kardiszei, megígérte tehát nekik, hogy az egyik kaput megnyitja, ha neki átadják, amit balkarjukon viselnek. A hütelen nő a szabinok karpereceit és aranygyűrűit óhajtott. Vágya rossz kimenetelű volt, mert a szabin harcokos pajzsukat is bal karjukon viselték és ezzel a kinesszomjas Tarpeját agyonnyomták. A római nép lelkeben szerencsétlen emléke a hazaárulás tényéhez annyira áthasonult, hogy a köztársaság idejében a róla elnevezett szikláról taszították le a hazaárulókat.

Elhagyva a Capitolinus negyedet, útunkat a Forum felé irányítottuk. A régi Róma lakói két részre osztották a Forumot, az északnyugati Comitium és a sajátos értelemben vett délkeleti Forumra. A Comitium képezte a kisebb, de az előkelőbb részt. Itt volt elhelyezve a híres törvényház, a Curia Hostilia és a mammertini börtön.

Az igazságszolgáltatásnak, a négyülésekek helye a Comitium volt, míg a Forumon az ipar és kereskedelem nyert nagyobb lendületet. Nem a véletlen hozta a mammertini börtönt a törvényház közelébe, hanem azon cél, hogy az elítéltekre a meghatározott büntetést minél előbb alkalmazzák.

Livius feljegyzése után, a felső börtönt An-cus Marcus király építette, az alsó mely épü-letrész, a nagy büntettek szigorú elrettentésére csak Servius Tullius alatt készült, ezért Tullai-numnak nevezték.

Lenn a föld alatt tizenkét láb mélyen fekszik, minden oldalról vastag falak határolják, amelyek felül bolthajtásban végződnek. A feyház ezen osztályának csak fenn volt nyílása, itt dobták le az elítélteket. Nemesek köznapi gonosztevőket látott a tátongó börtön sötét és szűk nyílása, hanem esillogó öltözetekben járó, hatalmas egyének is megtették ezt az útát. Jurgurtha legyőzött király szinte ezen a nyíláson lett leletaszitva. Midőn a mammertini kövezeten felholtan elterült ily gnyukálták tört ki ziháló-kebléből: Oh Hercules, miért oly hideg a te furdód?

A felső feyház, hol az enyhébb büntetésre ítélték őrizték, a keresztény világra jelentőség-tes. Isteni Űdvözítőknek két apostolat, szt. Pé-tert és szt. Pált hurcolták ide, mert bátran val-lották meg az Űr evangeliumát és hirdették, hogy a názáreti Jézus, akit megfeszítettek, fel-támadt, űl az Atya Isten jobbján.

Sok más fogollyal voltak itt elzárva. Fár-adhatlan munkásságukat a mennyei hit terjesz-tésben meg, a börtöni szenvedés sem szakít-totta meg, tanítottak ezen szomorú helyen is. Az egyik börtönőr jóvoltából felkereshették az elítélteket és oly meggyőzően szólottak Jézus-ról, szt. vallásának igazságairól, hogy negyven fogoly, köztük a két űr Processus és Martinia-nus, felvették a keresztiséget. Szt. Péter része-sítette őket az első szentségben és mily esoda, a feyház kövezetéből forrás tör elő, lehajolj az apostolfejedelem és meghinti fejüket a gyön-gyözől vízzel.

Ma a volt mammertini börtönnek úgy felső, mint alsó része az egyház tulajdonát képezi. A bejárat szt. Péter kápolnáva (Capella s. Petri in carcere) van átalakítva, az egész feyház fölött pedig az ácsok védőszentjének, szt. Jó-zsefnek a temploma épült, amelynek kivitelével a római ács mesterek 1539-ben a kiváló építőt, Giacomo della Portát bízták meg.

Szt. József templomának megtekintése után fálkályk világitásával lementünk a mammertin-ek harmadfelezer éves, nem ritkán ártatlan vérrrel festett alsó helyiségeibe. Mily nagy vál-tozást hozott létre az idő? Mióta az egyház szelid Űdvözítőjének tanát hirdeti, ez az épület nem a kegyetlen bosszú és a pogány düh sze-szélyeinek játszótere, hanem oly ház, amelyben az elkövetett igazságtalanságok kiengesztelésére áldozatot mutatnak be Istennek. Mióta az egy-ház vette gondozása alá, meglepő tisztaság, lelkiismeretes útbaigazítás kísérik az ott megje-lenő zarándokot. Még anyagi áldozattal is igyek-szik az ősrégi épületet a tudomány részére fenntartani, megközelíthetővé tenni. A történelmi és régészeti kutatásoknak, hogy tért nyisson, nagy költséggel lépeselőjárót készített. Előzött az elhagyatottság, a füledt levegő, a szeny ezen helyiségeket irtózatossá tették, most a kiváló rend és példás gondozás mellett a jámbor za-rándokok és a tudósok találkozóhelye.

Róma világhírű dicsőségének fénypontja, a szűkebb értelemben vett Forum vetett ránk hívtó tekintetet, programmunk is oda szólított. Az ókori Forum romanum 189 mtr. hosszú és

* Lásd a Köz. 30. számát.

57—33 intr. széles volt. A sok templom, palotamaradványok, diadalemlék és a Colosseum emlékeztünkbe varázsolja az isteni Gondviselés létezését és hatalmát.

Kedzetben igénytelen helye volt ez Rómának, hova a politikai élet hullámai nem hatoltak el, de mi lesz később? Oly szerepet játszik a történelemben, melyet még csak a déli oldalon elterülő Palatin közelít meg.

A sammit háborúk után, a harmadik század végén Kr. e. kezd a Forum szegénységéből kibontakozni. A népgyűléseket, a gladiator ünnepélyeket nem a Comitiumon, de itt tartják meg. Különösen Julius Caesar nagy erélyvel dolgozott a Forum emelésén. Egy új törvényház a Curia Julia és a nevét viselő templom, a Basilica Julia építésével alapját vetette meg a fényes épületek sorának. Utódai is kiváló gondot fordítottak e helyre, mely törekvés Kr. u. a negyedik századig kitartó igyekezettel foglalkoztatta a római császárokat.

(Felyt. köv.)

T. K.

A szerkesztő üzenete.

Valakit várnak . . . írójának. Szombati postával kaptuk, véleményét csak jövőre mondhatunk.

Szolgálati pragmatikát a kántoroknak ügyében több helyről kaptunk hozzászólást. Összevettük őket s aztán a szerint intézkedünk jövő számunkban.

P á l y á z a t.

— A *gyergyóujfalvi* róm. kath. központi elemi iskolánál ujonnan szervezett tanítói állásra pályázatot hirdetek.

Javadalma: 1. Államsegélyből 400 korona. 2. A községi pénztárból 200 kor. 3. A templom pénztárból 100 kor. 4. Hat (6) öl fa, (4 öl bükk, 2 ölfenyű), ennek értéke 100 kor. 5. A törvény által előírt kertilletmény. 6. Természetbeni lakás, 2 csinos szoba, konyha és pedig az iskola épületben.

Kötelessége: Az iskolaszék által előírt osztálynak vagy osztályoknak vezetése.

Pályázati határidő 1905. szeptember 15. A pályázati kérvények oklevéllel ellátva az alant irt iskolaszéki elnökséghez nyújtandók be.

Gyergyóujfalun, 1905. aug. 15-én.

(2—2.)

Várterész Antal,
lelkész, iskola sz. elnök.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a *szabd. Hattyu gyógyszerár* által Majna Frankfurt.

Megbízható és szorgalmas

ügynökök

olyan vidékről, a hol a szőlő megterem és szőlőmiveléssel foglalkoznak és a hoi a filoxera pusztításait már megkezdte vagy pedig a hol szőlőültetéssel foglalkoznak: szép, állandó és biztos melleskeresetre tehetnek szert, ha címüket közlik **Hegyi Lajossal Budapest, Király-utca 13. I.**

A bérmálás szentségének szertartása

czimű füzet,

Bérmálási lapok

Bérmálandók anyakönyve

rovatos ivék kaphatók

Papp György könyvnyomdájában

Gyulafehérvárt.

Árverési hirdetemény.

Az Erdélyi Püspöki Uradalom tulajdonát képező alantirt **rév és hidvámszedési** jogok bérbeadása tárgyában **1905. évi október hó 1-én d. e. 10 órakor** az uradalmi jószágigazgatóság irodahelyiségében (Gyulafehérvár, vár, Mikó-utca 1. sz.) nyilvános árverés fog tartatni.

Árverés tárgyát képezendik: 1. **A drombári hid,** — 2. **A csügedi rév,** — 3. **A tatéi rév** — vámszedési jogok **1906. évi január hó 1-től** kezdve 1908. december 31-ig 3 egymásután következő évre.

Az árverés nyilvános, — azonban zárt írásbeli ajánlatok is elfogadtnak fenti határnapig, utóbbiak az árverés megkezdése előtt felbontatnak és nyilvánosan közöltetnek.

Reflektánsok az összes jogok bérletére együtt vagy külön-külön is tehetnek ajánlatot.

Bánatpénzként a drombári hidra 800, a többi révjogokra 200—200 korona készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban leteendő.

Bérlő tartozik az első évre eső egész haszonbéri összeget óvadékképen letenni, illetve bánatpénzét e célra megfelelően kiegészíteni.

A haszonbér negyedévi egyenlő részletekben előre fizetendő.

Az uradalom fentartja magának az a jogot, hogy az ajánlattevők körülményeit mérlegelve, az ajánlatok közül szabadon választhasson.

A kötbendő haszonbéri szerződés részletes feltételei alóírt jószágigazgatóságnál betekintheők.

Gyulafehérvárt, 1905. évi augusztus hó 30-án.

Az Erdélyi Püspöki Uradalom jószágigazgatósága.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első orszá-
gos műfes-
tészeti és
iparműve-
szeti intézet.
Alapított
1887-ben

Olajba oltárkép

magas cntm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszersmind szobadisz. továbbá előnyös nász-, nev- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknak szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
	18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok,
aranyozott széllel

magas cntm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros herceggímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlv. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű aldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és mómárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztek aranyozása álvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25%^o engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztí-örvs-feié

FÜLÖLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fül-fajást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a Dr. ROTCSHNEK EMIL gyógyszerárában. DEBRECZEN.

Egészen ingyen

zománcszózt edényt nem kapnak sehol, de 8 főzölabost és 6 főzöfazekot különféle nagyságban 12 darabot 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen esomagosolás utánvetel mellett.

A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.

— Árjegyzéket ingyen küldök. —

Kohn, gyáriraktáros, Budapest.
VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi eremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással rájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.

Raktáron kitűnő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).

Mindenmemű **javitásokat, hangolásokat** és **átépítéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő.

Telefon. ☉ Társas kocsik. ☉ Kitűnő konyha. ☉ Valódi borok.

Kőbányai sör. ☉ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.